

Jana Dreimane

Ārzemju bibliotēku notikumu apskats (2009.gada janvāris–marts)

Karadarbībā cietušas Gazas sektora bibliotēkas

Divdesmit divas dienas ilgajā (2008.gada decembris–2009.gada janvāris) Izraēlas armijas ofensīvā pret palestīniešu radikālā militārā grupējuma "Hamas" kontrolēto Gazas sektoru (Palestīna) cieta ne vien Gazas iedzīvotāji (nogalināti 1315 cilvēki, to skaitā 410 bērni, vairāk nekā 5320 ievainoto), bet arī kultūras institūcijas — bibliotēkas un muzeji. Nelielajā, blīvi apdzīvotajā Gazas joslā (258 km², 1,4 miljoni iedzīvotāju) "Hamas" militārā infrastruktūra — Izraēlas armijas gaisa un sauszemes uzbrukumu mērķis — ir cieši līdzās dzīvojamām ēkām un sabiedriskajām celtnēm. Kara ofensīvā pilnīgi iznīcinātas divas pašvaldību publiskās bibliotēkas un pamatīgi cietušas divu augstskolu bibliotēkas. Izpostīts 2008. gada augustā publikai atvērtais vienīgais Gazas Arheo-

Gazas Arheoloģijas muzejā

loģijas muzejs. To dibinājis un vada kolekcionārs Javdats Koudari (*Jawdat Khoudary*), bet finansējusi arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO*) un Ženēvas pilsētas mākslas un vēstures muzejs (*Geneva Musee d'art et d'histoire*). Izraēliešu tanki apstājušies tikai 200 metrus no muzeja ieejas un raidījuši uz to šāviņus. Iedragāts muzeja jumts, sienas, stikla ieejas durvis un logi. Sašautas divpadsmit māla amforas, kas izgatavotas 4.–7.gadsimtā vīna un olīveļļas glabāšanai. Jāuzsver, ka abās palestīniešu teritorijās — "Hamas" kontrolētajā Gazas sektorā un starptautiski atzītās palestīniešu valdības "Fatah" pārzinātajā [Jordānas upes] Rietumkrastā (*Westbank*) — muzeju ir maz. 1998.gadā bija reģistrēti desmit, bet 2002.gadā — tikai pieci muzeji.

Par Palestīnas bibliotēkām nav izsmeljošu datu, tie ir novecojuši. Senākās grāmatu krātuves — no 7.gadsimta — ir mošeju bibliotēkas, kur apkopoti musulmaņu reliģiskie teksti, kas iegūti galvenokārt kā dāvinājumi. Vēlāk Palestīnā dibināti slavenajai Aleksandrijas bibliotēkai līdzīgi pētniecības, zinātnisko disputu un tulkošanas centri. Tā kā Palestīna allaž bijusi daudz kultūru zeme, šeit līdzās pastāvējušas gan kristiešu, gan musulmaņu, gan jūdu bibliotēkas. 19.gadsimta beigās–20.gadsimta sākumā Eiropas konsulāti veidojuši nelielas bibliotēkas

Palestīniešu bērni Gazas bērnu centra bibliotēkā

Sagraudā Gaza

eiropiešu ieceļotāju vajadzībām. Atvērtas bibliotēkas ebreju strādniekiem, kas propagandēja marksisma idejas. Pašvaldību finansētas publiskās bibliotēkas dibinātas nesen — 20.gadsimta 60.–70.gados. Lielākā un nozīmīgākā palestīniešu publiskā bibliotēka atrodas Rietumkrastā, Nablusas pilsētā. Arī Gazas sektorā atvērtas dažāda lieluma un nozīmes publiskās bibliotēkas. Taču pašvaldību bibliotēku finansējums ir nepietiekams. Saskaņā ar 1996.gada datiem 72% Palestīnas bibliotēku ir mazāk nekā 1000 grāmatu. Vairāk nekā puse bibliotēku izvietotas ļoti šaurās telpās (< 50 m²), tādēļ nekādas sociālās aktivitātes tās nevar izvērst. Atbilstoši musulmaņu izpratnei par abu dzimumu lomām, vairākums Palestīnas bibliotekāru (60%) ir vīrieši. Tikai 13% bibliotekāru ir bakalaura grāds, bet 7% — maģistra grāds bibliotēkzinātnē un informācijas zinātnē.

Starptautiskā Zilā Vairoga komiteja (*International Committee of the Blue Shield, ICBS*), kuras locekle ir arī Starptautiskā bibliotēku asociāciju un institūciju federācija (*International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA*), lūdz abas konfliktējošās puses saudzēt Gazas kultūras infrastruktūru, sevišķi vietas, kur notiek arheoloģiskie izrakumi, — to iznīcināšana radītu neatgriezeniskus zaudējumus. Komiteja aicina respektēt starptautiskās vienošanās par kultūras mantojuma aizsardzību militāro operāciju zonā un neizmantot kultūras infrastruktūru kara mērķiem.

Dokumentos Gazas josla pirmoreiz pieminēta pirms aptuveni 6000 gadiem. Tas ir viens no kultūrvēsturiski bagātākajiem pasaules reģioniem ar daudzām interesantām un nozīmīgām ēkām. Tās arhitektūrā spilgti izpaužas reģionā dominējošo kultūru (seno ēģiptiešu, ebreju, grieķu, romiešu, bizantiešu, kristiešu, osmaņu u.c.) ietekme. Gazas joslā ir daudz musulmaņu mošeju, ebreju sinagogu, kristiešu baznīcu un karavānserālu (karavānu piestātnes, kur ir telpas cilvēku atpūtai, kravu izvietojšanai un laukumi lopiem).

Izmantotā informācija

Anfruns, Julien. Cultural heritage in Gaza damaged and in great danger. IFLA [tiešsaiste], 18 February 2009 [skatīts 2008.g. 19.jūn.]. Pieejams: <http://www.ifla.org.sg/VI/4/admin/icbs-gaza-statement18-02-2009.pdf>

Grāmata un lasīšana Lielbritānijā 2007.–2009.gadā: pētījumi un atziņas

Lasīšana kā pašprezentācijas vērtība

2009.gada janvārī–februārī Pasaules grāmatu dienas organizatori Lielbritānijā veica tiešsaistes aptauju par britu attieksmi pret grāmatām, kurā piedalījās 1342 respondenti. Nelielais pētījums liecina, ka divas trešdaļas angļu melo par grāmatu lasīšanu, lai uz sarunu partneri atstātu labāku iespaidu. Grāmatas, par kurām melots visvairāk, ir angļu rakstnieka Džordža Orvela (1903–1950) utopiskais romāns “1984” un krievu klasiķa Ļeva Tolstoja (1828–1910) epepeja “Karš un miers”. Nacionālā rakstpratības fonda (*National Literacy Trust*) direktors Džonatans Duglass (*Jonathan Douglass*) pētījuma rezultātus vērtē pozitīvi

— tie parāda, ka lasīšanai joprojām ir liela vērtība aktīva un inteliģenta cilvēka pašprezentācijā. Viņš arī atklāti atzīst, ka, būdams diplomēts teologs, neesot līdz galam izlasījis Veco Derību. Dž.Duglasam šķiet, ka nav nosodāms arī 62% respondentu ieradums ielocīt grāmatlapas stūri, lai zinātu, no kurienes atsākama lasīšana. Lappušu ielocīšana esot labāka nekā ķirurģiskās zeķes ievietošana starp lappusēm, mazliet ironizē Dž.Duglass.

Dž.Orvela darbu “1984” nebija lasījuši četri no desmit respondentiem (42%), bet Ļ.Tolstoja apjomīgo sacerējumu “Karš un miers” — gandrīz trešdaļa aptaujāto (31%).

Pārējie darbi, par kuru izlasīšanu melojuši visvairāk respondenti:

- Džeimss Džoiss “Uliss” (25%);
- Bībele (24%);
- Gistavs Flobērs “Bovarī kundze” (16%);
- Stīvens Hokings “Īsi par laika vēsturi” (*A Brief History of Time*) (15%);
- Salmans Rušdi “Pusnakts bērni” (14%);
- Marsela Prusta romānu cikls “Zudušo laiku meklējot” (9%);
- Baraks Obama “Mana tēva sapņi” (*Dreams From My Father*) (6%);
- Ričards Dokinss (*Richard Dawkins*, 1941) “Savtīgais gēns” (*The Selfish Gene*) (6%).

Respondenti atzina, ka nācies melot arī par māsu — Šarlotes, Emilijas un Annas — Brontē, Džeinas Ostinas, Čārlza Dikensa, Fjodora Dostojevskā un Hermaņa Melvila (*Herman Melville*, 1819–1891) darbu izlasīšanu.

Par aizraujošu lasāmvielu divas trešdaļas (61%) aptaujāto uzskata Džoannas Roulingas (1965) grāmatseriju par Hariju Poteru, bet gandrīz viena trešdaļa (32%) — trilleru rakstnieka Džona Grišama (1955) sacerējumu. Vairāk nekā piektā daļa respondentu ar interesi lasa sieviešu romānu autorei Sofijas Kinselas (*Sophie Kinsella*, 1969) sacerējumu.

Aptauja liecina, ka 41% aptaujāto mēdz iepazīties ar grāmatas noslēgumu, pirms tā izlasīta, bet 48% — izlasīt citai personai dāvināšanai iegādātu grāmatu.

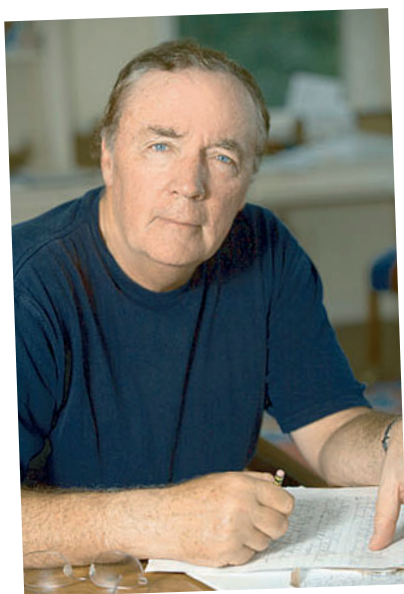
Grāmatmeļi

Mazliet konkrētākas ziņas par britu grāmatmeļiem sniedz vēl viena aptauja, kas veikta 2008.gada nogalē. Tajā piedalījās 1500 respondentu, to skaitā 864 pusaudži. Aptaujā noskaidrots — par grāmatu lasīšanu melo puse vīriešu, bet tikai trešdaļa sieviešu. Vīrieši parasti melo tālab, lai izskatītos intelektuālāki un/vai romantiskāki potenciālās vai esošās partneres acīs. Jāatzīst, ka vīriešus uz melošanu rosina sieviešu augstās prasības. Viņas uzskata, ka vīriešiem vajadzētu orientēties gan pirmā melnādainā Dienvidāfrikas Republikas prezidenta, Nobela miera prēmijas laureāta Nelsona Mandelas (1918) biogrāfijā, gan angļu dzejnieka, dramaturga Viljama Šekspīra (1564–1616) sacerējumos. Visvairāk grāmatmeļu (74%) ir pusaudžu vidū. Iespējams, viņu melošanai ir cits iemesls. Izglītības programmās ietvertais literatūras kanons var šķīst pārāk šaurs, garlaicīgs un novecojis, kas bremzē, nevis stimulē bērnu lasītāri.

Pieprasītākie rakstnieki un viņu darbi Lielbritānijas publiskajās bibliotēkās

Par vispieprasītāko autoru Lielbritānijas publiskajās bibliotēkās 2007.–2008.gadā kļuvis ASV piedzīvojumu romānu rakstnieks **Džeimss Patersons** (*James Paterson*, 1947). Lielbritānijas Publiskā patapinājuma tiesību biroja (*The Public Lending Right*, <http://www.plr.uk.com>) apkopotie dati liecina, ka no 2007.gada jūlija līdz 2008.gada jūnijam viņa darbu izdevumi Apvienotās Karalistes bibliotēkās izsniegti vairāk nekā pusotru miljonu reižu. Pēc ASV žurnāla "Forbes" aprēķiniem Dž.Patersons ir otrs bagātākais rakstnieks pasaulē — no 2007.gada 1.jūnija līdz 2008.gada 1.jūnijam viņš nopelnījis 50 miljonus ASV dolāru. (Viņu gan krietni apsteidz Dž.Roulinga, kas gada laikā nopelnījusi sešas reizes vairāk — 300 miljonus ASV dolāru.)

Komentējot Lielbritānijas publiskā patapinājuma datus, Dž.Patersons uzsvēra: "Esmu ļoti iepriecināts, ka

Populārais amerikāņu rakstnieks Džeimss Patersons

jau otro gadu esmu pieprasītākais autors britu bibliotēkās. Esmu daudz sadarbojies ar Amerikas Bibliotēku asociāciju un uzskatu, ka bibliotēkas ir ikvienas kopienas neatņemama sastāvdaļa, grāmatu lasītprīekā veicinātājas un izplatītājas. Ir patīkami apzināties, ka mani stāsti ir tik populāri Apvienotajā Karalistē, un ceru, ka bibliotēku lasītāji tiks pilnā mērā izklaidēti arī 2009. gadā."

No 20. līdz 24.aprīlim — UNESCO izsludinātajā "Lielās lasīšanas nedēļā" (*The Big Read: Global Action Week 2009*, http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID=58606&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html) — Dž.Patersons viesojās Lielbritānijā, lai popularizētu savus darbus un pasniegtu balvas konkursa "Ekstrēmās lasīšanas izaicinājums" (*James Patterson's Extreme Reading Challenge*) uzvarētājiem. Konkurss noritēja no 2009.gada 2.februāra līdz 20.martam. Tā mērķis — veicināt tēvu un bērnu kopālasīšanu. Ekstrēmās lasīšanas izaicinājuma ideja bija vienkārša — fiksēt tēva un bērna kopālasīšanas mirkļus visoriģinālākajās, neparastākajās vietās un nosūtīt fotogrāfijas Nacionālajam rakstpratības fondam, kas organi-

zēja un vadīja konkursu. Galvenais uzvarētājs — tēvs un bērns — saņēma balvā trīs dienu ceļojumu uz Kirunas pilsētu Zviedrijā. Arī skola, kurā bērns mācās, bija ieguvēja — bibliotēkai tika piešķirtas 2000 angļu sterliņu mārciņas bērnu grāmatu iegādei no izdevniecības "Random House".

Literatūrkritiķi uzskata Dž.Patersonu drīzāk par literatūras ražotāju, ne rakstnieku, jo pērn viņš publicējis astoņas jaunas grāmatas. To skaitā ir gan trilleri, gan romantisks mīlasstāsts. Dž.Patersons uzsver, ka parasti vienlaikus raksta piecas grāmatas, daudzi darbi top sadarbībā ar citiem autoriem. Pirmās idejas viņš fiksējot pats, pēc tam līdzautori izstrādā darba uzmetumu, bet Dž.Patersons veic tālākos rakstu darbus. Dž.Patersons noliedz, ka citi autori būtu iesaistīti arī darbu rakstīšanā.

Dž.Patersona veiksmīgāko darbu skaitā ir grāmatsērija par melnādaino detektīvu Aleksu Krosu (*Alex Cross*) — priekšzīmīgu vientuļo tēvu, kas veiksmīgi apvieno trīs bērnu audzināšanu, brīvprātīgā aktivitātes kādā bezmaksas zupas virtuvē ar maniākālu slepkavu tveršanu. 2005.gadā aizsākta fantastikas romānu sērija pusaudžiem — "Maksimums Raids" (*Maximum Ride*), kurā stāstīts par četriem četrpadsmit gadus veciem jauniešiem-putniem, kas glābj pasauli no ekoloģiskas katastrofas. Daudzi Dž.Patersona romāni ir ekranizēti. Lielu Dž.Patersona peļņas daļu veido ienākumi no datorspēlēm, kurās izmantoti viņa romānu sižeti un personāži.

Viena no Dž.Patersona veiksmes atslēgām ir viņa izteiksmes vienkāršība un lakonisms, parasti viena nodaļa nepārsniedz trīs lappuses. Spēja apjaust lasītāju vēlmes izkopta, strādājot vadošā amatā ASV lielākajā reklāmas aģentūrā "JWT" (abreviatūra no tās dibinātāja Džeimsa Valtera Tompsona (*James Walter Thompson*, 1847–1928) vārda un uzvārda pirmajiem burtiem). Bijušais reklāmas speciālists ir vairāk nekā 50 romānu autors, visā pasaulē pārdoti vairāk nekā 150 miljoni viņa darbu eksemplāru.

Otra iecienītākā autore ir britu bērnu rakstniece **Žaklīna Vilsone** (*Jacqueline Wilson*, 1945), kas 2004.–2006.gadā pieprasītāko rakstnieku sarakstā ieņēma pirmo vietu. Vairāk nekā viena miliona izsniegumu robežu pārsniegusi ar pseidonīmu Deizija Medouza (*Daisy*

Britu bērnu rakstniece Žaklīna Vilsone

Britu rakstniece Džozefīne Koksas

Amerikāņu romāniste Nora Robertsas

Meadows) apvienojušos četru autoru — Narinderas Dhami (*Narinder Dhami*), Sjū Bentlijas (*Sue Bentley*), Lindas Čepmenas (*Linda Chapman*) un Sjū Mongrijas (*Sue Mongredien*) — grāmatsērija bērniem "Burvju varavīksne" (*Rainbow Magic*). Tajā iekļautas pasakas par septiņām varavīksnes krāsas fejām.

Viena miljona izsnieguma sliksni pārspējuši arī britu prozaiķes Džozefīnes Koksas (*Josephine Cox*, 1941) un amerikānietes, vairāk nekā 160 romantisko romānu autore, Noras Robertsas (*Nora Roberts*, 1950) darbi.

30% visvairāk patapināto darbu bija bērnu un jauniešu, kā arī izglītojošā literatūra. Desmit pieprasītāko autoru skaitā ir seši britu bērnu rakstnieki: jau pieminētā Ž.Vilsone, četras autore ar vienu pseidonīmu — D.Medouza, Frančeska Saimona (*Francesca Simon*, 1955), Miks Inkpens (*Mick Inkpen*, 1952), Džaneta un Elans Ālberģi (*Janet & Allan Ahlberg*), lens Vaibrovs (*Ian Whybrow*).

No atsevišķajām grāmatām vispieprasītākā bija Dž.Roulingas "Harijs Poters un nāves dāvesti"¹. Dati liecina, ka bibliotēku lasītāji respektē Lielbritānijas Televīzijas "Ričarda un Džūdītas grāmatu kluba" (*Richard & Judy Book Club*, <http://www.richardandjudybookclub.co.uk>) ieteikumus — tajos pārrunātie jaunizdevumi āt-

¹ **Roulinga, Dž.K.** *Harijs Poters un nāves dāvesti*. No angļu val. tulk. Ingus Josts, Ieva Kolmane, Sabīne Ozola, Māra Poļakova. Rīga : Jumava, 2008. 639, [1] lpp. ISBN 9789984384382.

ri vien kļūst par bestselleriem. Piecas no desmit Lielbritānijas publiskajās bibliotēkās visvairāk patapinātajām grāmatām ir kluba ieteiktā literatūra.

Tomēr līdz šim nepārspēts ir britu rakstniece **Ketrīnas Kuksones** (*Catherine Cookson*, 1906–1998)² rekords — **18 gadi pieprasītākās autore godā!** Vairāki viņas romāni tulkoti un izdoti arī latviešu valodā, to skaitā pirmais — "Keita Henigena" (1950).

Publiskā patapinājuma likums Lielbritānijā pieņemts 1979.gadā, bet publiskā patapinājuma atlīdzība britu autoriem pirmoreiz izmaksāta vien 1984.gadā. Kopš 2000.gada to saņem arī citu Eiropas Savienības valstu autori, kuru darbi izsniegti Lielbritānijas bibliotēkās. Tomēr Apvienotajā Karalistē iemīļotie amerikāņu autori, tostarp Dž.Patersons, atlīdzību par publisko patapinājumu negūst.

2008./2009.gadā Lielbritānijas Publiskā patapinājuma tiesību biroja budžets bija 7,4 miljoni angļu sterliņu mārciņu, no tiem 6,63 miljoni izmaksāti 23 773 autoriem. Kopš 2009.gada par katru izsniegumu autors saņem 5,98 pensus.

² Atbilstoši latviešu un citvalodu īpašvārdu atveides noteikumiem *Catherine Cookson* latviskojama kā Ketrīna Kuksons. Publikācijā izmantots šis variants, kas var atšķirties no plašsaziņas līdzekļos un rakstniece grāmatu latviskajos tulkojumos neprecīzi atveidotā.

Britu rakstniece Ketrīna Kuksons

**K.Kuksons
30.gadu
vecumā**

Lielbritānijas vispieprasītāko autoru darbu izdevumi latviešu valodā

Dž.Patersona grāmatas Patersons, Džeimss. *Četras aklas peles*. No angļu val. tulk. Allens Pempers. Rīga : Zvaigzne ABC, 2007. 215 lpp. ISBN 9789984376660.

Patersons, Džeimss. *Kaķis un pele*. No angļu val. tulk. Armīns Voitkāns; māksl. Kristians Šics. Rīga : Kontinents, 2001. 394, [1] lpp. ISBN 9984683516.

Patersons, Džeimss. *Londonas tilti*. No angļu val. tulk. Allens Pempers; māksl. Vita Lēnerte. Rīga : Zvaigzne ABC, 2006. 194 lpp. ISBN 9984374181.

Patersons, Džeimss, Jongs, Pīters, de. *Pludmales nams*. No angļu val. tulk. Allens Pempers. Rīga : Zvaigzne ABC, 2006. 203 lpp. ISBN 9984372898.

Patersons, Džeimss. *Pusnakts klubs*. No angļu val. tulk. Armīns Voitkāns. Rīga : Kontinents, [2001]. 411, [1] lpp. ISBN 9984270092.

Patersons, Džeimss. *Sūzannas dienasgrāmata Nikolasam*. No angļu val. tulk. Silvija Brice. Rīga : Kontinents, [2002]. 284, [1] lpp. ISBN 9984740099.

Patersons, Džeimss. *Zebiekste*. No angļu val. tulk. Silvija Brice. Rīga : Kontinents, [2001]. 412, [2] lpp. ISBN 9984683826.

Patersons, Džeimss. *Zirneklis*. No angļu val. tulk. Silvija Brice; māksl. Kristians Šics. Rīga : Kontinents, 2000. 476, [1] lpp. ISBN 9984621715.

Ž.Vilsoņes grāmatas

Vilsoņe, Žaklīna. *Dviņu spēles*. No angļu val. tulk. Sintija Zariņa; il. Niks Šarets, Sju Hīpa. Rīga : Zvaigzne ABC, 2007. 146, [1] lpp. ISBN 9789984378664.

Vilsoņe, Žaklīna. *Labākās draudzenes*. No angļu val. tulk. Elita Līdumniece; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005. 200 lpp. ISBN 9984371352.

Vilsoņe, Žaklīna. *Lola Rouza*. No angļu val. tulk. Elita Līdumniece; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005. 254 lpp. ISBN 9984369498.

Vilsoņe, Žaklīna. *Mīlestības stundas*. No angļu val. tulk. Vineta Sondore; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008. 239, [1] lpp. ISBN 9789984378305.

Vilsoņe, Žaklīna. *Miskastes bērns*. No angļu val. tulk. Daina Grigorjeviča; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, [2003]. 127 lpp. ISBN 998422838X.

Vilsoņe, Žaklīna. *Noslēpumi*. No angļu val. tulk. Ina Strautniece; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, 2003. 192 lpp. ISBN 9984360598.

Vilsoņe, Žaklīna. *Projekts "Lotija"*. No angļu val. tulk. Ligita Lanceniece; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, 2007. 175 lpp. ISBN 9789984379883.

Vilsoņe, Žaklīna. *Saki vai dari!*. No angļu val. tulk. Inga Lande; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, [2003]. 187 lpp. ISBN 9984361764.

Vilsoņe, Žaklīna. *Sliktās meitenes*. No angļu val. tulk. Anta Āboliņa; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005. 160 lpp. ISBN 9984370305.

Vilsoņe, Žaklīna. *Vikija — eņģelis*. No angļu val. tulk. Vanda Tomaševiča; māksl. Niks Šarets. Rīga : Zvaigzne ABC, 2003. 144 lpp. ISBN 9984229947.

K.Kuksone grāmatas

Kuksone, Ketrīna. *Keita Henigena*. No angļu val. tulk. Maira Jēgere; māksl. Arnis Zariņš. [Rīga] : Zvaigzne ABC, [2007]. 238, [2] lpp. ISBN 9984375502.

Kuksone, Ketrīna. *Keitas Henigenas meita*. No angļu val. tulk. Maira Jēgere; māksl. Arnis Zariņš. [Rīga] : Zvaigzne ABC, [2007]. 270, [1] lpp. ISBN 9984379485.

Kuksone, Ketrīna. *Klusētāja*. No angļu val. tulk. Maija Garkeviča. [Rīga] : Zvaigzne ABC, [2005]. 261, [2] lpp. ISBN 9984365131.

Kuksone, Ketrīna. *Nevainīgo dvēseļu gads*. No angļu val. tulk. Ilga Melnbārde. Rīga : Iljus, 1996. 287 lpp. ISBN 9984522199.

Kuksone, Ketrīna. *Nežēlīgā dziņa*. No angļu val.

tulk. Ilga Melnbārde. Rīga : Iljus, 1996. 335 lpp. ISBN 9984522180.

Izmantotā informācija

James Patterson : Writer with a Passion for Reading. *Scottish Sunday Express* [tiešsaiste], 27 February 2009 [skatīts 2009.g. 1.jūl.]. Pieejams: <http://www.scottishsundayexpress.co.uk/posts/view/86559/James-Patterson-Writer-with-a-passion-for-reading>

James Patterson is UK's Most Borrowed Author With Over 1.5 Million Library Loans. *Public Lending Right* [tiešsaiste], 6 February 2009 [skatīts 2009.g. 1.jūl.]. Pieejams: [http://www.plr.uk.com/mediaCentre/mediaReleases/feb2009\(1\).pdf](http://www.plr.uk.com/mediaCentre/mediaReleases/feb2009(1).pdf)

Many lie over books 'to impress'. *BBC* [tiešsaiste], 11 December 2008 [skatīts 2009.g. 1.jūl.]. Pieejams: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/7776046.stm

Most Borrowed Authors (Adult & Children Combined). *Public Lending Right* [tiešsaiste], 2009 [skatīts 2009.g. 1.jūl.]. Pieejams: <http://www.plr.uk.com/mediaCentre/mostBorrowedAuthors/top20Authors/2007-2008Top20Authors.pdf>

Poll reveals UK's reading secrets. *BBC* [tie saiste], 5 March 2009 [skatīts 2009.g. 1.jūl.]. Pieejams: http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/arts_and_culture/7925720.stm

Brīvpieejamības gads Nīderlandē

Vairākas Nīderlandes augstskolas un zinātniskās organizācijas, to skaitā Nīderlandes Karaliskā (Nacionālā) bibliotēka, Nīderlandes Karaliskā Zinātņu un mākslas akadēmija (*Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences*) un Nīderlandes Zinātniskās pētniecības organizācija (*Netherlands Organisation for Scientific Research, NWO*) 2009.gadu pasludinājušas par Brīvpieejamības gadu.

Akcijas mērķis — uzsvērt informācijas brīvpieejamības nozīmi izglītībā, zinātnē un pētniecībā, kā arī sabiedriskajā dzīvē. Tiks definētas brīvpieejamības politikas vadlīnijas, noteiktas nepieciešamās likumu normas, attīstīta un pilnveidota digitālās informācijas infrastruktūra, veicināta brīvpieejamībā ieinteresēto sabiedrības grupu savstarpējā sapratne.

Kampaņas koordinatore — ar informācijas tehnoloģijām saistīto inovāciju veicinātājorganizācija Nīderlandes augstskolās un pētniecības institūtos *SURF* (<http://www.surf.nl>) finansējusi īstfilmu, kurā savu viedokli par zināšanu pieejamību holandiešu valodā pauž vairākas prominentas "zināšanu infrastruktūras" amatpersonas, to skaitā Nīderlandes Universitāšu asociācijas priekšsē-

Nīderlandes Nacionālās bibliotēkas digitālā kolekcija "Nīderlandes atmiņa"

dētājs (*Association of Universities in the Netherlands*) Zijbolts Norda (*Sijbolt Noorda*) un Nīderlandes Nacionālās bibliotēkas direktors Martins Bosenbroks (*Martin Bosenbroek*).

Kampaņas organizētāji uzsver, ka Nīderlande ir viena no vadošajām pasaules valstīm brīvpieejamības jomā. Nacionālā vārteja uz Holandes zinātnisko informāciju NARCIS (<http://www.narcis.info>) nodrošina neierobežotu pieeju vairāk nekā 175 000 zinātnisko publikāciju, kas apkopotas 22 digitālajos repositārijos. To skaitā ir 23 436 Nīderlandes augstskolās aizstāvēto promocijas darbu kopsavilkumi. "Lietišķo zinātņu universitāšu zināšanu banka" (*The Knowledge Bank for Universities of Applied Sciences, HBO Kennisbank*, <http://www.hbo-kennisbank.nl>) piedāvā iespēju iepazīties ar 17 augstskolu studentu darbiem, akadēmiskā personāla publikācijām un izglītības projektiem. 2009.gada pavasarī tajā bija apkopots vairāk nekā 10 000 digitālās informācijas vienību. Katru darbu lasītāji var novērtēt piecu ballu sistēmā, tiek veidots un atjaunināts desmit visaugstāk novērtēto darbu saraksts.

Nozīmīgas ir arī Nīderlandes Nacionālās bibliotēkas veidotās un koordinētās digitālās kolekcijas. Patlaban viena no lielākajām — "Nīderlandes atmiņa" (*Memory of the Netherlands*, <http://www.geheugenvannederland.nl>), kur apkopoti jau 392 277 digitālie objekti no 66 institūcijām, galvenokārt muzejiem, arhīviem un bibliotēkām. Otrs ambiciozākais projekts, kas uzsākts 2006. gadā, — "Digitālo dienas laikrakstu datubāze" (*Database of Digital Daily newspapers*, <http://www.kb.nl/hrd/digi/ddd>). Tā ietvaros no 2009.gada janvāra līdz 2011.gada augustam paredzēta 6 miljonu lappušu digitalizācija.

Brīvpieejamības gada organizatori uzskata, ka digitalizācijas loma zinātniskajā komunikācijā nav pietiekami novērtēta. Z.Norda uzskata, ka visiem valsts finansēto pētījumu rezultātiem vajadzētu būt publiski pieejamiem. "Pētnieki un zinātnieki ir ieinteresēti, lai viņu publikācijas būtu ikvienam pieejamas digitālā formā, to pašu vēlas sabiedrība," uzsver Z.Norda.

Būtiska loma brīvpieejamības nodrošināšanā ir zināšanām par autortiesību likumiem. Piemēram, problemātiska ir pilnīga autortiesību nodošana izdevējam, kas var kļūt par šķērslī tālākai darba izmantošanai pat pašam autoram. Proti, viņam varētu tikt liegta sava darba augšupielāde personīgajā tīmekļa vietnē vai izplatīšana savas organizācijas informācijas tīklā.

Z.Norda atzīst, ka arī citas valstis aktīvi veido brīvpieejamo resursu infrastruktūru, taču Nīderlandei — vienai no šīs kustības pionieriem — jābūt citām valstīm par paraugu.

Izmantotā informācija

SURF : 2009 is Open Access year. SURF [tiešsaiste], 26 February 2009 [skatīts 2008.g. 19.jūn.]. Pieejams: <http://www.surf.nl/en/SURFActueel/Pages/SURF2009isOpenAccessyear.aspx>

SURF finansētā īsfilma ar subtitriem angļu valodā : Open Access : Just Publish. SURFmedia [tiešsaiste], 24 February 2009 [skatīts 2008.g. 19.jūn.]. Pieejams: <http://www.surf.nl/en/SURFActueel/Pages/SURF2009isOpenAccessyear.aspx>

Ķelnes Vēstures arhīvs drupās

2009.gada 3.martā pēkšņi zemē iegruva Ķelnes Vēstures arhīvs (*Historisches Archiv Köln*, <http://www.stadt-koeln.de/5/kulturstadt/historisches-archiv>) — Vācijas lielākā pašvaldības dokumentu krātuve. Tam līdzās gandrīz pilnībā sabruka divas dzīvojamās mājas, gāja bojā divi jaunieši. Noskaidrojot iespējamās traģēdijas iemeslus, atklāts, ka 2008.gadā zem arhīva ēkas izurbts krietni vairāk artēzisko aku, nekā pieļaujams. Sākās erozija, kas izraisīja zemes un visbeidzot arhīva ēkas iebrūšanu.

8400 metriku grāmatu (dzimšanas, laulību un miršanas reģistrācijas grāmatas) kopš Lielās Franču revolūcijas laika, 104 000 karšu un plānu, 50 000 plakātu, vairāk nekā 700 personālfondu, to skaitā dabaszinātnieka, dominikāņa Svētā Alberta (*Albertus Magnus*, ~1193–1280), filozofu Kārļa Marksa (1777–1838) un Georga Vilhelma Frīdriha Hēgeļa (1770–1831) sacerējumi, izcilā politiķa, pirmā Vācijas Federatīvās Republikas kanclera Konrāda Adenauera (*Konrad Adenauer*, 1876–1967) rokraksti, Nobela prēmijas laureāta, rakstnieka Heinriha Bella (1917–1985) fonds 380 kartona kastēs, visapjomīgākais franču komponista Žaka Ofenbaha (1819–1880) arhīvs, pilsētas rātes protokoli kopš 1376.gada, Romas pāvesta dekrēti, cunftu dokumenti un rēķingrāmatas, Ķelnes apkārtnes klosteru mantojums — tas viss gulēja Ķelnes Vēstures arhīva ēkas drupās.

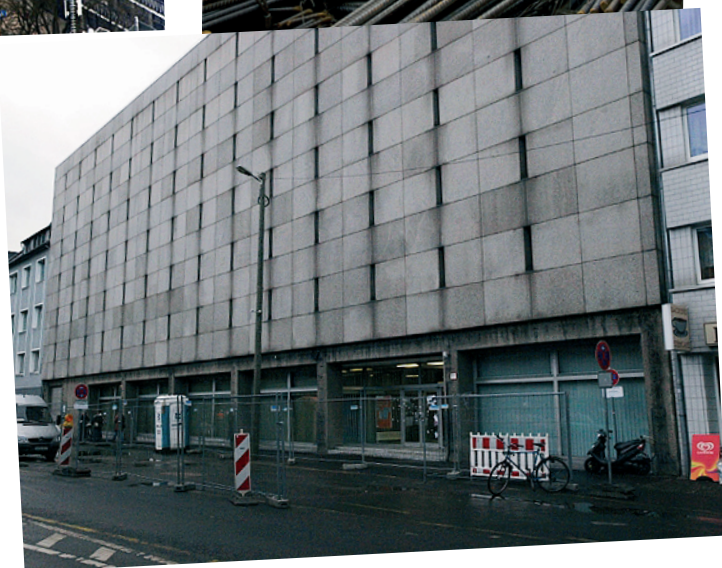
Līdz 2009.gada maija beigām ar vairāk nekā 1800 brīvprātīgo palīdzību no drupām izglāba 85% arhīva dokumentu, taču atlikušie 15%, kas nokļuva ūdenī, vairs nebija glābjami.

Ķelnes Vēstures arhīvs aizņem 30 000 plauktmetru (tiek lēsts, ka vienā plauktmetrā ietilpst 8000–10 000 papīrlapu). Tajā bija daudz unikālu materiālu, kam nav kopiju un kas nav arī publicēti. Niecīga daļa ir mikrofilmēta (6369 mikrofilmas ar 10 miljoniem atsevišķu fotoattēlu). Kopijas atrodas ilglaicīgās glabāšanas krātuvē Oberīdas kalnraktuves ejās (*Barbarastollen in Oberried*), kur apkopotas Vācijas vērtīgāko arhīvdokumentu mikrofilmas.

Ķelnes kultūras dzīves vadītājs Georgs Kvanders (*Georg Quander*) uzskata, ka Ķelnes arhīva ēkas sabrukums ir otra lielākā 21.gadsimta kultūras traģēdija Vācijā. Pirms nepilniem pieciem gadiem — 2004.gada septembrī — ugunsgrēkā Hercogienes Annas Amālijas bibliotēkā Veimārā sadega vairāki tūkstoši grāmatu. Valsts bibliotēkas Berlīnē (*Staatsbibliothek zu Berlin*) Rokrakstu nodaļas vadītājs Ēfs Overgaus (*Eef Overgaauw*) uzsver: "[Arhīva] materiāli ir tikpat vērtīgi kā Veimāras grāmatu dārgumi, tie ir svarīgs viduslaiku Ķelnes vēstures avots. (..) Iespējams grāmatas izdod lielākā eksemplāru skaitā. Ja iznīcina vienu, to var aizstāt ar citu, bet rokraksti ir neaizvietojami. Visu, kas zināms par antīko senatni un viduslaikiem, esam guvuši no rokrakstiem." Ē.Overgaus uzskata, ka 60 miljoni eiro — arhīva apdrošināšanas summa — ir smieklīgi zema, salīdzinot ar zaudējumiem. Tikai dažu Vācijas pilsētu (Minhenes, Augsburgas un Nirnbergas) arhīvi var lepoties ar tikpat lielām bagātībām kā Ķelnes Vēstures arhīvs. Nedrīkstētu noniecināt arī sabrukušās sešstāvu ēkas vērtību, jo tajā bija nodrošināts vislabākais mikroklimats dokumentu glabāšanai.

Ķelnes Vēstures arhīvs un tā iebrukums

DAŽĀDA INFORMĀCIJA • VECĀ UN JAUNĀ GRĀMATNIECĪBA • ĀRZEMĒS • PAGĀJĪBA UN APCĒRES • BĒRNI UN JAUNĪSI BĒRŅOTĒKI • SMES • DATU UN MĒŅU DIGITĀLIZĀCIJA • KĀRĒKĀRĪGĀS ĪPAŠĪBĀS

Tragēdija rosinājusi pārdomas par arhīvu vērtību mūsdienās. Vācijas Arhivāru biedrības (*Verband deutscher Archivarinnen und Archivare*) priekšsēdētājs, Bādenes-Virtembergas Zemes arhīva (*Landesarchiv Baden-Württemberg*, Štutgarte) vadītājs Roberts Krečmars (*Robert Kretschmar*) uzsver, ka arhīvs ir neizsmeļams dažādu paaudžu komunikācijas avots, jo katra paaudze pagātnes dokumentos meklē atbildes uz citiem jautājumiem.

Lai turpmāk izvairītos no šāda mēroga kultūras tragēdijām, 2009.gada 25.jūnijā Ķelnē notika konference, kurā apkopoti ekspertu ieteikumi optimālai arhīvu aizsardzībai. Daži no svarīgākajiem atzinumiem: arhīvu ēku celtniecībā nepieciešama detalizēta riska faktoru apzināšana un novērsšana, intensificējama dokumentu mikrofilmēšana un digitalizācija. Tādēļ eksperti augstu vērtē projektu “Ķelnes Digitālais vēstures arhīvs” (*Das digitale Historische Archiv Köln*, <http://www.historischesarchivkoeln.de>). Tā veidotāji aicina privātpersonas un institūcijas iesniegt viņu rīcībā esošo Ķelnes Vēstures arhīva dokumentu kopijas jebkādā formātā, jo tām var būt nozīmīga loma krājumu

rekonstruēšanā un materiālu restaurācijā. Patlaban tajā pieejami vairāk nekā 3200 digitālo objektu.

Ķelnes Vēstures arhīva atjaunošanā nepieciešamas lielas investīcijas. Iegrūvumā bojāto dokumentu restaurācija vien varētu izmaksāt vairākus miljonus eiro un ilgt trīs gadu desmitus. Būvējama jauna arhīva ēka. Tās celtniecībai vajadzīgi vismaz 40 miljoni eiro. Izšķirošais lēmums būs jāpieņem jaunievēlētajai Ķelnes pašvaldībai šī gada rudenī.

Jāatzīst, ka Ķelnes Vēstures arhīva glābšanā iesaistījās daudz brīvprātīgo restauratoru, arhivāru, zinātnieku un studentu, arī ārzemnieku, sevišķi no Nīderlandes, Beļģijas un Čehijas. Nīderlandes arhīvinstitūcijas piedāvājušas palīdzību Hanzas savienības (Ķelne bija viena no tās pilsētām) dokumentu restaurācijā.

Izmantotā informācija

Expertenanhörung zum Kölner Archiveinsturz : Ergebniszusammenfassung. *Landesarchiv Nordrhein-Westfalen* [tiešsaiste], 25.Juni 2009 [skatīts 2009.g. 3.jūl.]. Pieejams: http://www.archive.nrw.de/LandesarchivNRW/BilderKartenLogosDateien/Expertenanh_rung_Ergebniszusammenfassung.pdf
Fast alles kann geborgen werden. *Kölner Stadt-Anzeiger* [tiešsaiste], 31.Mai 2009 [skatīts 2009.g. 3.jūl.]. Pieejams: <http://www.ksta.de/html/artikel/1243453917496.shtml>

Peitz, Christiane. Schatz im Schutt. *Der Tagesspiegel* [tiešsaiste], 5.Mai 2009 [skatīts 2009.g. 3.jūl.]. Pieejams: http://www.archive.nrw.de/LandesarchivNRW/BilderKartenLogosDateien/Expertenanh__rung_Ergebniszusammenfassung.pdf

Pesch, Matthias. 11.000 Tonnen Schutt geborgen. *Kölnr Stadt-Anzeiger* [tiešsaiste], 29.Mai 2009 [skatīts 2009.g. 3.jūl.]. Pieejams: <http://www.tagesspiegel.de/kultur/Koeln-Stadtarchiv;art772,2744070>

Darbu pārtraukusi nozīmīga teoloģijas vēstures bibliotēka Vācijā

2008.gada decembrī finansējuma trūkuma dēļ uz nenoteiktu laiku lasītājiem slēgta viena no ievērojamākajām reformātu baznīcas un teoloģijas vēstures bibliotēkām pasaulē — poļu izcelsmes protestanta Johannaesa a Lasko (*Johannes a Lasco (Jan Laski)*, 1499–1560)³ vārdā nosauktā bibliotēka Emdenā (Lejassaksija, Vācija). Tās galvenā finansētāja — Vācijas Evaņģēliski-

³ Dzīvojis Emdenā no 1542. līdz 1549.gadam, bijis Austrumfrīzlandes (vēsturiskais nosaukums reģionam Vācijas ziemeļrietumos, Ziemeļjūras piekrastē, kur ietilpa Lēras (*Leer*), Vitmundas (*Wittmund*) un Aurihās (*Aurich*) apgabali, kā arī Emdenas pilsēta) superintendants, kurš palīdzēja nostiprināties protestantismam un Reformātu baznīcai Austrumfrīzlandes reģionā. Reformātu baznīcas aizsācējs un veidotājs ir francūzis Žans Kalvins (1509–1564), kurš darbojās galvenokārt Šveicē.

**Reformātu
baznīcas tēvs
Johannes a
Lasko**

kā Reformātu baznīca (*Evangelisch-reformierte Kirche in Deutschland, ERK*) — uzsver, ka vainojama līdzšinējā bibliotēkas direktora un Bibliotēkas fonda (*Stiftung Johannes a Lasco Bibliothek Große Kirche Emden*) valdes vienpersoniskā vadītāja Valtera Šulca (*Walter Schulz*) nesaimnieciskā un nelikumīgā darbība. Viņa pārzinātais Bibliotēkas fonda pamatkapitāls sarucis no vairāk nekā astoņiem miljoniem eiro 2001.gada sākumā līdz nepilniem diviem miljoniem eiro 2008.gada nogalē. Tā kā bibliotēkas finansējumu veido Bibliotēkas fonda pamatkapitāla peļņa — 2008.gada beigās tā bija tikai 84 000 eiro — bibliotekārus, kā arī zinātnisko personālu nācās atlaist.

Tomēr Vācijas Evaņģēliskā baznīca (*Evangelische Kirche in Deutschland, EKD*), kā arī ERK ir vienisprātis par bibliotēkas darbības atjaunošanas nepieciešamību. ERK koncilā 2009.gada 5.martā tika nolemts Bibliotēkas fonda kapitālam piešķirt vēl vienu miljonu eiro. EKD, kā arī vairāku Vācijas zemju evaņģēliskās baznīcas apņē-

mušās Bibliotēkas fondam savākt vairākus miljonus eiro. ERK virsvadība lūgs naudu arī Emdenas pašvaldībai, Lejassaksijas zemes institūcijām, zinātnes veicināšanas fondiem. Taču Bibliotēkas fonda valde un padome uzsver, ka pilnvērtīgu darbu bibliotēka varēs atsākt tikai tad, kad tās pamatkapitāls būs atjaunots pilnā apjomā (8 miljoni eiro) un sāks nest peļņu. Pagaidām interesentiem pieejams tikai bibliotēkas muzejs.

2008.gada 1.septembrī ERK V.Šulcu atlaida no bibliotēkas direktora un Bibliotēkas fonda valdes priekšsēdētāja amatiem. 12.septembrī tā viņam izvirzīja apsūdzību par Bibliotēkas fonda pamatkapitāla izšķērdēšanu. Emdenas nodokļu inspekcija pārbaudīja bibliotēkas dokumentāciju. Divdesmit policijas un prokuratūras darbinieki veica kratīšanu bibliotēkā, V.Šulca īpašumos un viņa potenciālā līdzdalībnieka, kādreizējā Bibliotēkas fonda pilnvaroto padomes priekšsēdētāja un bibliotēkas darbinieka Alfrēda Rauhausa (*Rauhaus*) dzīvesvietā. Taču tikai 2009.gada 26.martā prokuratūra apstiprināja V.Šulcam apsūdzību divpadsmit, bet A.Rauhausam — trijās epizodēs. Noskaidrots, ka no 2003.gada marta līdz 2008.gada aprīlim V.Šulcs noslēdzis grāmatu iegādes līgumus par vairāk nekā 2,6 miljoniem eiro, naudu ņemot no Bibliotēkas fonda pamatkapitāla, kas ir pretrunā gan ar fonda statūtiem, gan Lejassaksijas likumu par sabiedrisko fondu darbību. Interšu konflikts konstatēts arī A.Rauhausa darbībā. 2001.gadā viņš ar biznesa partneri nodibinājis privātfondu "L&S fonds" (tā juridiskā adrese bijusi V.Šulca privātdarēse), ar kura starpniecību piecās bijušās Vācijas Demokrātiskās Republikas (VDR) zemēs iegādātas grāmatas un arhīvdokumenti Lasko bibliotēkai. Nauda atkal tikusi ņemta no Bibliotēkas fonda pamatkapitāla. Jāuzsver, ka iegādātos materiālus bibliotēka vēl nav saņēmusi, jo bijušās VDR izglītības un kultūras resursiem jābūt pieejamiem uz vietas tās iedzīvotājiem līdz 2014.gada septembrim.

Daudzas prominentas Emdenas amatpersonas protestēja pret V.Šulca atlaišanu no darba. Piemēram, 2008.gada 12.septembrī kādreizējā Lasko bibliotēkas vadītāja, tagad Oldenburgas Zemes bibliotēkas direktore Korinna Rēdere (*Corinna Roeder*) nosūtīja vēstules Starptautiskajai bibliotēku asociācijai un institūciju federācijai (*International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA*), Vācijas Bibliotekāru biedrībai (*Verein Deutscher Bibliothekare, VDB*), Vācijas Bibliotēku apvienībai (*Deutscher Bibliotheksverband, DBV*), kā arī citām Vācijas bibliotēku profesionāļu apvienībām, kurās lūdza atbalstīt Lasko bibliotēkas darbības atsākšanu un tās bijušā direktora atjaunošanu amatā. K.Rēdere uzskata, ka pilnvērtīgs bibliotēkas darbs bez V.Šulca profesionālās vadības un zinātniskās ievirzes nebūs iespējams. Atbildība par dramatisko finansiālā stāvokļa pasliktināšanos jāuzņemas ne tikai V.Šulcam, bet arī Bibliotēkas fonda pilnvaroto padomei, kuru V.Šulcs regulāri informējis par Bibliotēkas fonda situāciju, norādīts vēstulē. VDB un DBV K.Rēderes lūgumu respektēja. 2008.gada oktobrī vēstules tika iesniegtas ERK prezidentam Jannam Šmitam (*Jann Schmidt*), kurās aicināja atjaunot bibliotēkas darbību pēc iespējas ātrāk. Dokumentos uzsvērts, ka Lasko bibliotēka ir unikāla speciāla zinātniska bibliotēka,

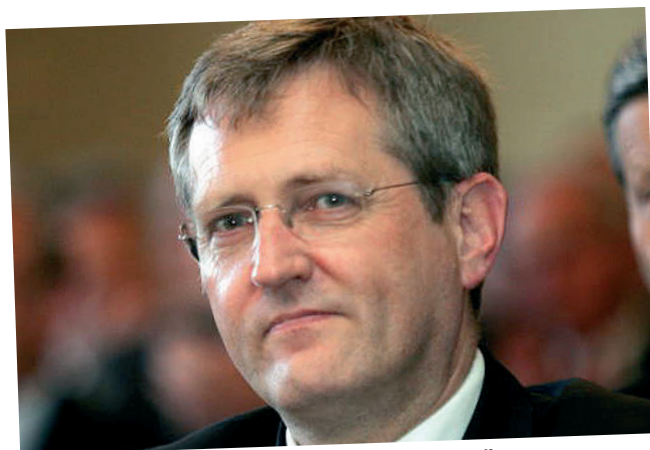

Emdenas Lielā baznīca

ko finansējusi ne vien ERK, bet visa Vācijas sabiedrība. 2001.gadā tā ieguva DBV un fonda "ZEIT-Stiftung Ebelin und Gerd Bucerius" prestižo godalgu "Gada bibliotēka" — 50 000 vācu marku. Kopš 1995.gada bibliotēkas zinātnisko darbību finansēja arī Vācu Pētniecības fonds (*Deutsche Forschungsgemeinschaft*). Tomēr VDB un DBV atturējās paust savu nostāju par V.Šulca atjaunošanu amatā.

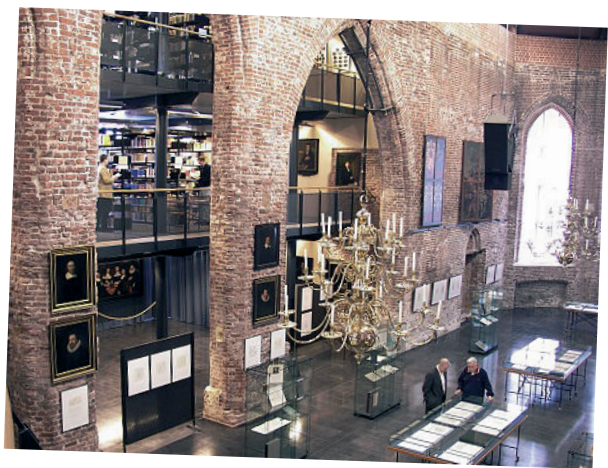
ERK auditoru ziņojums 2008.gada 22.novembrī liek domāt, ka V.Šulcs ilgi baudījis pilnīgu baznīcas vadības uzticību un rīcības brīvību. Viņš atlaists no darba tikai tad, kad bibliotēkas darbība vairs nebija iespējama. Pagājušā gadsimta 80.gadu beigās V.Šulcs bija ERK priesteris Emdenas draudzē. Amatu apvienošanas kārtā viņam tika uzticēta bibliotēkas pārvaldība. Viņam radās ideja par Emdenas Lielās baznīcas atjaunošanu un bibliotēkas iekārtošanu tajā. Ideju atbalstīja ERK koncils. Lielās Baznīcas atjaunošana ilga trīs gadus — no 1992. līdz 1995.gadam — un izmaksāja 7,5 miljonus eiro. Lielākie finansētāji bija ERK un Lejassaksijas fonds (*Stiftung Niedersachsen*), katrs piešķirot 2,5 miljonus eiro, kā arī Lejassaksijas zeme un Emdenas pilsētas pašvaldība — katra baznīcas celtniecībai atvēlēja aptuveni 1,25 miljonus eiro. Bibliotēka svinīgi atklāta 1995.gada novembrī un pakāpeniski kļuva par ievērojamu protestantiskās teoloģijas, īpaši reformātu, vēstures izpētes centru.

2001.gada sākumā Bibliotēkas fonda kapitāls bija 8,6 miljoni eiro. Noguldīts divu Vācijas banku depozi-

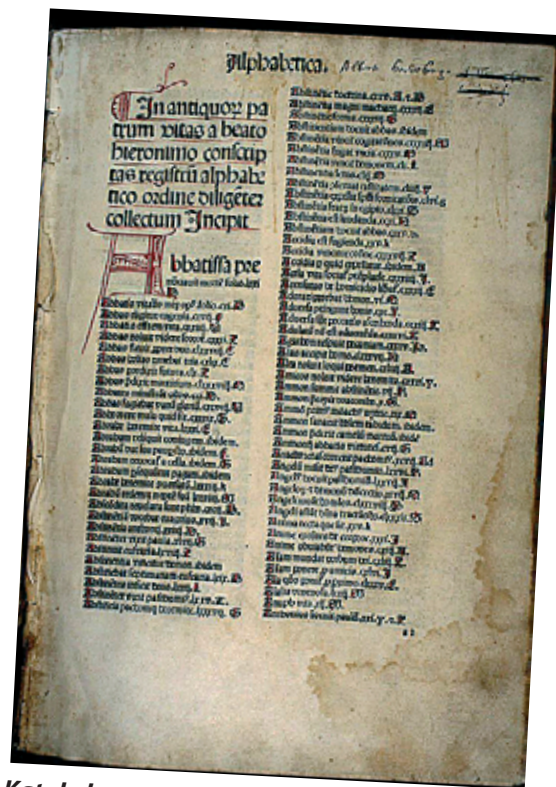
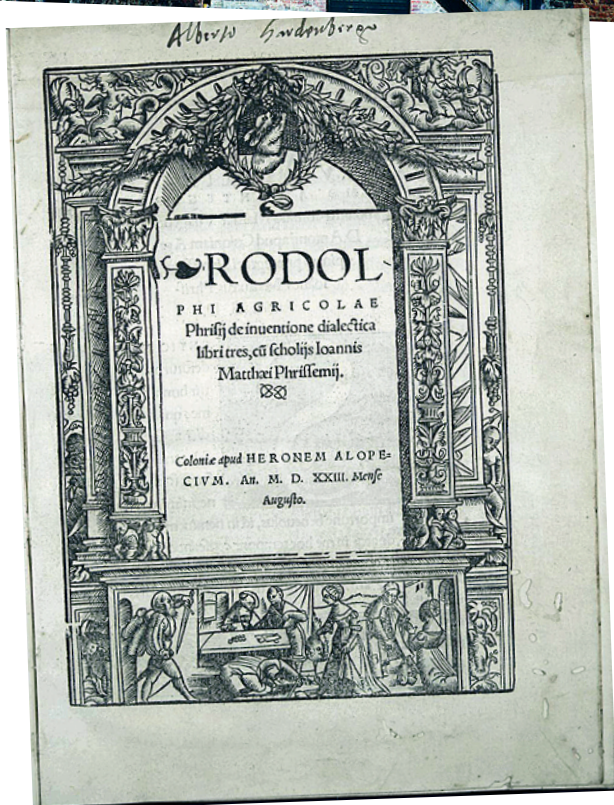

Bibliotēkas līdzšinējais vadītājs Valters Šulcs

tā, tas ik gadu nesa nelielu, bet pastāvīgu peļņu — 6% jeb pusmiljonu eiro. Taču paplašinoties bibliotēkas zinātniskajai darbībai, ar pusmiljonu eiro gadā nepietika. Tādēļ bibliotēkas direktors V.Šulcs naudu no bankām izņēma un lielāko daļu pārvērtā akcijās. Pirmajā gadā tās nesa 11% peļņu, tādējādi bibliotēkas budžets pieauga par vairāk nekā 100 000 eiro. Diemžēl akcijas pēkšņi zaudēja vērtību un bibliotēkas kapitāls saruka līdz 5,1 miljonam eiro. Lai bibliotēka varētu turpināt darbu un iegādāties jaunas grāmatas, V.Šulcs paņēma naudu no paša pārvaldītā Bibliotēkas fonda pamatkapitāla. Izveidojās "burvju loks": tā kā pamatkapitāls bija krietni sarucis, tas nesa aizvien mazāk peļņas, tādēļ atkal nā-

Lasko bibliotēka Emdenā apvieno senatnīgo ar moderno

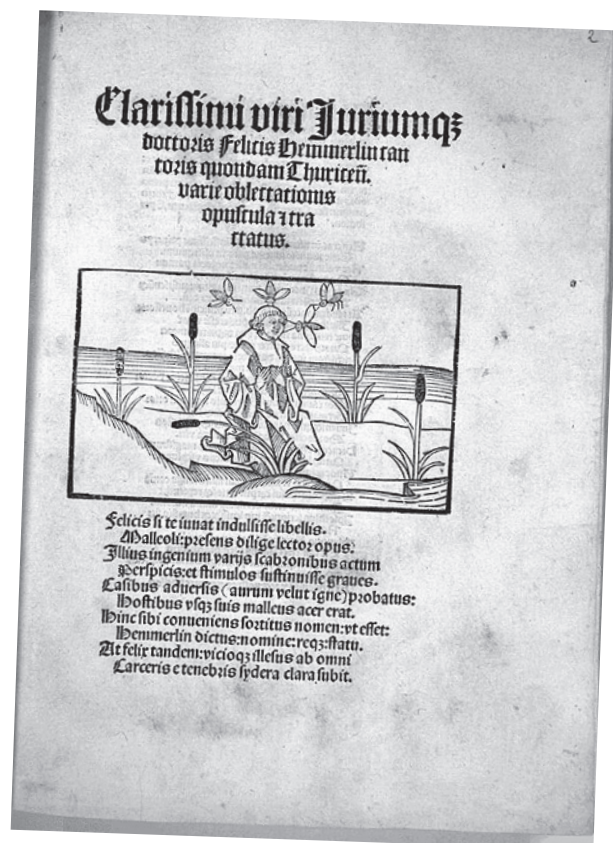

Katoļu baznīcas autoritātes Svētā Hieronīma (~340–420) darba izdevums — inkunābula, kas pieejama Lasko bibliotēkā

Vācu humānista Rūdolfa Agrikolas (Rodolphus Agricola, 1443–1485) pazīstamākā filozofiskā sacerējuma "De inventione dialectica" izdevums (1523), kas pieejams Lasko bibliotēkā

1520.gadā izdotā Romas pāvesta Leona X bulla Mārtiņam Luteram, kurā viņš tika aicināts 60 dienu laikā atteikties no savām kecerīgajām tēzēm. Par atbildi M.Luters to sadedzināja. Šajā M.Lutera atbalstītāja Ulriha fon Hutena (1488–1523) izdevumā, kas pieejams Lasko bibliotēkā, ir arī izdevēja komentāri

Šveiciešu teologa, jurista Feliksa Hemerli (Felix Hemmerli, 1388/89–1458) darba izdevuma, kas pieejams Lasko bibliotēkā, titullapa

cās "aizņemties" no pamatkapitāla. Acīmredzot, baidoties no radikāliem baznīcas vadības lēmumiem (viens no risinājumiem bija bibliotēkā atstāt tikai vienu darbinieku), nedz V.Šulcs, nedz A.Rauhauss patieso situāciju neatklāja un protestēja gan pret baznīcas pārstāvju, gan ārfirmu veikto auditu. J.Šmits atzīst, ka baznīcas vadībai jāuzņemas daļa vainas — nebija pieļaujama Bibliotēkas fonda pamatkapitāla vienpersoniska pārraudzība.

Lasko bibliotēka šogad būtu svinējusi 500.gadsimkārtu — 1559.gadā tā dibināta kā Emdenas Reformātu draudzes bibliotēka un kopš 1570.gada atradās Lielās baznīcas ēkā. Sākotnēji bibliotēku papildināja galvenokārt privātpersonu dāvinājumi un pilsētas rātes finansēti privātkolekciju pirkumi. 17.gadsimtā tā oficiāli kļuva par pilsētas publisko bibliotēku. 18.gadsimtā sastādīts pirmais bibliotēkas rokraksta katalogs, kas liecina, ka krājumā dominējusi teoloģiskā literatūra. Taču 19.–20.gadsimtā pārsvaru guva laicīgā literatūra. Sevišķi daudz bija grāmatu par Austrumfrīzlandes reģiona kultūru un vēsturi — to vākšana un glabāšana bija viens no svarīgākajiem bibliotēkas uzdevumiem. 1943.gada Emdenas bombardēšanā Lielās baznīcas ēka tika sagrāuta. Tā kā lielākā daļa bibliotēkas grāmatu bija evakuēta, krājuma zaudējumi bija niecīgi. Tomēr bibliotē-

ka varēja atsākt darbu tikai pēc trijiem gadu desmitiem — 1974.gadā, kad tā ieguva piemērotas telpas. 1993.gadā tai piešķirts Johannes a Lasko vārds, nodibināts Bibliotēkas fonds. Mūsdienās Lasko bibliotēka ir ne vien reformācijas un Reformātu baznīcas vēstures, bet arī Austrumfrīzlandes novadpētniecības centrs. Bibliotēka ir īpaši vērtīga arī tādēļ, ka šajā reģionā nav saglabājusies neviena ievēribas cienīga muižniecības bibliotēka.

Izmantotā informācija

Forschungsevaluation an niedersächsischen Hochschulen und Forschungseinrichtungen [tiešsaiste] : Stiftung Johannes a Lasco Bibliothek Große Kirche Emden. Wissenschaftliche Kommission Niedersachsen, 2002 [skatīts 2009.g. 7.maijā]. Pieejams: http://cdl.niedersachsen.de/blob/images/C28786499_L20.pdf

Schirmeister, Benno. Die Johannes a Lasco Bibliothek schließt : Schulz' Leidenschaft. *Taz.de* [tiešsaiste], 19.Dezember 2008 [skatīts 2009.g. 7.maijā]. Pieejams: <http://www.taz.de/regional/nord/nord-aktuell/artikel/1/schulz-leidenschaft>

Schulz, Walter. Johannes a Lasco Bibliothek Große Kirche Emden [tiešsaiste]. [Skatīts 2009.g. 7.maijā]. Pieejams: http://134.76.163.162/fabian?Johannes_A_Lasco_Bibliothek

4.Tagung der IV.Gesamtsynode vom 27. bis 28.11.2008. [tiešsaiste] : Bericht des Moderamens. Evangelisch-reformierte Kirche (Synode ev-ref. Kirchen in Bayern und Nordwestdeutschland), 2008 [skatīts 2009.g. 3.jūl.]. Pieejams: <http://www.reformiert.de/tmp/neuBerichtJAL.pdf>